

6. gaiko definizioak

- **Volksempfänger VE301 (“Herriaren Irratia”)**: Volksempfänger (alemanierazko izena "Herriaren hargailua" izendatzeko) irrati hargailu sorta bat izan zen, Otto Griessingek garatua, Joseph Goebbelsek eskatuta. Volksempfänger programaren helburua, irrati hartze teknologia publiko zabalaren esku jartzea zen, herri xehearen poltsikoaren neurria egina. Joseph Goebbels arin konturatu zen erlatiboki berria zen hedabide honen potentzialaz eta beraz, hargailuak nonahi eskuragarri izateari garrantzi handia eman zion.

- **Fireside Chats**: Los chats de Fireside eran direcciones de radio entregadas a la gente de los Estados Unidos de América desde 1933 a 1945 por Franklin D. Roosevelt, el 32 de la nación presidente. Se documenta un total de chats de chimenea 30. Duró 13 a 44 minutos cada uno y cubrió varios temas que el presidente pensó que le importaban a su electorado. En estas direcciones, Franklin buscó la seguridad en sí mismo ante la gente como se muestra en la conducta y el tono utilizado mientras explicaba sus políticas y sofocaba los rumores entre la gente. Su presidencia llegó en un momento de incertidumbre y desesperación debido a varias crisis mundiales como la Segunda Guerra Mundial, que confirió gran importancia a estas charlas FDR.

- **Pathé Journal**: Charles Phaték ireki zuen Londresen Phaté news (1896-1981).

- **Gaumont**: Gaumont Frantziako zinema ekoiztetxe eta banatzailea da. 1895ean Léon Gaumont ingeniariak sortua, egungo ekoiztetxerik zaharrena da. Hasieran argazki-makinak saltzen zituen baina 1897an produktuen promoziorako lehenengo film laburrak ekoiztu zituen. Bertan egin zuen lan Alice Guy zinema narratiboaren sortzaileak.

- **Alice Guy**: (Saint-Mandé, 1873ko uztailak 1- Wayne, New Jersey, 1968ko martxoak 24) lehenengo fikziozko filmaren zuzendaria izan zen. Errealizadore, gidoilari, zuzendari eta ekoizle moduan egin zuen lan bere ibilbidean zehar. Bere lehen lanetan, orain fikziotzat ezagutzen dugunaren oinarriak jarri zituen. Soinu sinkronizatu, efektu berezi eta fotogramak margotzearekin esperimentatu zuen. Erretiratu zenean, 600 pelikula baino gehiago eginda zituen.

- **Propaganda “zientifikoa” (edo propaganda modernoa): (1914-1918) (1939-1945)** makineria administratibo andia jarri zen martxan propaganda zientifikoa gauzatzeko. Soziologiaren era komunikazioaren inguruko ikerketa zientifiko akademikoak bultzatu ziren. Limurtze mekanismo eraginkorrak aurkitzeko ikerketak. Komunikazio planifikatua, indibiduo eta gizataldeen ikerketa sistematikoan oinarrituta, gerra interesen aldeko informazioaren erabilpen masiboa eta sistematikoa.

- **Gerra psikologikoa (Psychological Warfare)**: Gerra psikologikoa gatazka batean zuzenean armak erabili gabe aurkaria menderatzeko erabiltzen diren teknika psikologikoen multzoa da. Hiru helburu izan ditzake: disuasioa, gogatzeta eta sedukzioa. Gerra mota honetan, propaganda erabiltzen da, etsaien kemenaren azpiak jateko, eta norberarena indartzeko.

- **The Order of the White Feather**: 1914an Charles Fitzgerald almirantearen ekimenari esker sortu zen erakundea da, Mrs Humprey Ward idazlearen laguntzarekin. Britainiar ejerzitoan izena emateko

zalantzan zeuden gizonak lotsagarri utzi nahi zituen. Horretarako, erakundeko emakumeek, kalean zibilez jantzita ikusten zituzten gizonen papar-hegalean luma zuri bat jartzen zieten.

- **Committee on Public Information (Informazio Publikoko Batzordea, Kreeel Batzordea):** fue una agencia independiente federal del gobierno de los Estados Unidos creada para influenciar la opinión pública de los estadounidenses respecto de la participación de ese país en la Primera Guerra Mundial. A lo largo de 28 meses (desde el 13 de abril de 1917 al 21 de agosto de 1919) empleó cada medio disponible para crear entusiasmo sobre la guerra y el obtener apoyo popular contra los esfuerzos extranjeros para socavar los objetivos de la guerra de Estados Unidos.

- **Edgar Bernays:** (Viena, Austria-Hungaria, 1891ko azaroaren 22a – Cambridge, AEB, 1995eko martxoaren 9a) harreman publikoen eta propagandaren arloko aitzindari bat izan zen. Haren hilberrian, «harreman publikoen aita» zela aipatu zen. Lehen Mundu Gerran, Woodrow Wilsonlehendakariaren gobernuarentzat Committee on Public Information batzordean lan eginez, eragin handia izan zuen estatubatuarren artean iritzi hau zabaltzen: Estatu Batuen gerra ahaleginen helbururik behinena «demokrazia Europa osora ekartzea» zela.

- **“Askatasun Argi-zuziak” (Torches of Freedom):** "Torches of Freedom" esaldi honekin zigarroak erretzen zituzten emakumeei askatasun itxura eman nahi izan zieten, honek gehiago askatuko balitu bezala. 20. mende hasieran eman zen hau.

- **National Association of Manufacturers (1936-1938 urte arteko kanpaina):** 1936 urte inguruan kanpaina ezaguna egin zuen asoziazio honek kapitalismoa goraipatu eta Roosevelt presidenteari kanpaina hondatzeko. (NAM, in the late 1930s, used one of the earliest versions of a modern multi-faceted public relations campaign to promote the benefits of capitalism and to combat the policies of President Roosevelt. NAM made efforts to undermine organized labor in the United States before the New Deal.)

- **Joseph Goebbels:** alemaniar politikaria izan zen, Hirugarren Reicheko Informazio eta Propagandako ministroa 1933-1945 bitartean. Adolf Hitlerren jarraitzaile sutsuenetakoa izan zen, kemenarengatik eta oratoria boteretsuarengatik ezaguna. Antisemita amorratua, Holokaustoaren lehen pausoa izan zen kristal hautsien gauaren gidaritzat jotzen da.

- **Der Stürmer:** propaganda nazi eta antisemita hedatzen zuen tabloide edo astekaria izan zen. Julius Streicher lider nazia izan zen sortzailea, eta 1923 eta 1945 artean egon zen indarrean. Propaganda nazia banatzeko tresna izan zen.

- **Leni Riefenstahl:** (1902-2003)alemaniar atleta, aktore, zinema zuzendaria eta argazkilaria izan zen, haren filmen estetikarengatik eta zinemagintzan emandako aurrerapausoengatik ezaguna. Haren lanik ospetsuenak Alderdi Naziaren aldeko dokumentalak dira. Bigarren Mundu Gerraren ondoren argazki bildumak argitaratu zituen.

- **Borondatearen garaipena (1935):** dokumentala, alderdi nazioaren 1934. urteko konbentzioari buruzkoa Munichen. Historiako propaganda politikoko dokumentalik

bikainena izan zen (Leni Riefenstahl izan zen egilea). Masa fenomenoak izan zen eta ondorengo ekitaldi masiboen filmaketarako oinarriak jarri zituen.

- **Olympia (1938):** historian filmatu diren lehenengo Joko Olinpikoak dira (1936. urtekoak, Berlinen). Nazismoaren purutasuna, ahalmen fisikoa eta garbitasuna goraipatzen zuen.

7. gaiko definizioak

- **Prentsaren Gizarte Arduraren Teoria:** propagandaren gaitzespenaren aurrean, teknika sofistikatuagoen, zeharkakoan garapena. Gerra-arteko limurtze tekniken garapena eman zen. Telebistaren eta publizitatearen hedapenari esker, mezuak egunerokotasunaren eremu intimoetara sartu ziren.

- **Hutchins Batzordea:** 1944ko otsailaren 3an. Estatu Batuetako prentsa astatasunaren inguruko ikerketa egiteko sortu zen, batzordearen arabera prentsa eta gizarte garaikideetako errealitate konfiguratzailerako nagusia. Hau esan: hiritarren gizarte gaiekiko ezagutza eta jakintza prentsaren menpe badago, kalitatezko prentsa aske baten presentzia bermatu eta babestu beharra dago. Prentsa askatasuna baino, informatzeko askatasunaren kontzeptua gailentzen da.

- **McBride Txostena: “Mundu bat eta ahots asko”:** UNESCOk 1980an argitaratutak dokumentua da. Sean MacBride izeneko irlandarrak zuzendutako kominsio batek idatzi zuen. Helburua: komunikazioaren mundu mailako eta gizarte modernoko arazoak aztertzea, batez ere masa komunikazioarekin eta prentsa internazionalarekin harremanetan. Beste ordena komunikazional bat prososatzeko arazo hauek konpontzeko eta bakea eta gizarte garapena bermatzeko.

- **Ekintza Anti-Estatubatuaren Batzordea (House Committee on Un-American Activities, HUAC):** aztertzeko sortutako komite bat izan zen, Estatu Batuetako kongresuko Ordezkarien Kamarakoa eta 1938tik 1975 arte egon zen indarrean. HUAC pertsonaia ospetsu, administrazio zehar hedabideetako langileen aurka tematu zen eta herritarren artean zegoen paranoia antikomunista aprobetxatu zuen honetarako. (Joseph R. McCarthy errepublikarra zen presidentea).

- **Makartismoa:** Estatu Batuetako historiako atal bat da 1950 eta 1956 artean garatua. Gerra Hotzaren egoera bereziki larria zen. Sobietar Batasuna bonba atomikoarekin experimentatzen hasi zen 1949an, Mao Zedong boterera heldu zen urte horretan bertan eta Koreako gerra 1950eko maiatzean hasi zen.

- **Hollywood-eko Hamarrak:** 1947 eman zen kasua da. Epaitegietara deituak izan ziren zinema mundujo hamar profesionalek uko egin zioten Batzordearen galderei erantzuteari, konstituzio kontrakoak ikusten zituztelako. Kartzela zigorrak jaso zituzten justiziaren bidea oztopatzeagatik eta kongresuari men ez egiteagatik eta zinema indrustriak sortu zuen lehenengo zerrenda beltzean sartu zituzten. (Waldorf adierazpena). Gizon talde hori dira Holliwoodeko hamarrak.

- **“Waldorf-eko Adierazpena”:** 1947ko abenduaren 3an, GOIAN AZALDUTA.

- **Lehenengo Zuzenketaren Batzordea:** honek Hollywoodeko hamarren kontrako epaiketak salatu zituen.

- **Humphrey Bogart: “I’m No Communist”, Photoplay (1948):** aktore estatu batuarra makartismoaren kontra azaldu zen eta horregaitik komuista izatea leporatu zioten. Hori ezeztatzeko artikulua bat idatzi zuen aldizkari honetan.

- **John H. Faulk vs. AWARE kasua (1962).**

John H. Faulkek AWARE enpresari irabazi zion kasua. Faulk, irratiko langilea eta “Telebistako Artisten Federazio Estatubatuarra” sindikatu ezkertiarreko langilea zen. AWARE enpresa pribatuak ikerketa egin zion eta “ez gai” kategoria eman zion honi. CBS Radiok kaleratu egin zuen. Faulkek salaketa jarri zion AWARE enpresari eta kasua irabazi zuen.

- **Edward R. Murrow:** estatubatuar kazetaria izan zen, CBS katean lan egin zuen irrati eta telebistan. McCarthy senatariarekin arazoak izan zituen berak egindako erreportajeak zirena eta . (McCarthyren kanpaina antikomunistaren aurkakoak). “Buenas noches y buena suerte” filmeko protagonista erreala da.

- **See It Now:** Edward R. Murrow kazetariak egindako saioak, makartismoaren kontra egin zuen hauekin.

- **“A report on senator Joseph R. McCarthy” (1954): “Un informe sobre el senador Joseph R. McCarthy”.** Edward R. Murrowren eskutik. (GOIKOA).

- **Bewitched (1964-1972):** Estatu Batuetako ABC kateko telesail arrakastatsuenetakoa izan zen (herrialde honetan telebistaren historiako luzeena eta herrialde askotara esportatua). Telesailaren ardatz narratiboak Betty Friedanen (Mugimendu feministaren bigarren olatuaekin) planteamenduekin hitz egiten zuen.

- **“Television and the Feminine Mystique” (1964):** (TV-Guide 1964ko otsaila) artikulua: maitasunaren izenean, bereziki hedabideetatik, emakumeei “inposatzen” zitzaien bizitza hutsala salatu zuen.

- **New Journalism:** Tom Wolfe kazetariak definitu eta garatu zuen. Fikziozko historien baliabide estilistikoak kazetaritza narrazioetan erabiltzea kazetaritza tradizionalaren ohiturak, formak eta arau objetibistak apurtuz. (Truman Kapote).
- **Ikerketa-kazetaritza:** hainbat egunkariak garatu zuten izaera propioa markatzeko borondatearekin. Kazetaritza ikerketa oso ezagunak dira Watergate kasua lehortarazi zutenak, edota Boston Globe-ko Spotlight taldeak egindakoa.
- **PlayBoy:** gizonei zuzendutako hilabetekaria, Hugh Hefnerrek sortu zuen Chicagon 1953an. Emakume biluzien argazkiak eduki serioekin tartekatzen ditu: esparru publikoko pertsonaia garrantzitsuei egindako elkarrizketak (artistak, arkitektoak, ekonomistak, zinema zuzendariak, kirolariak, politikariak, nobelagileak, antzerkigile, erlijio munduko pertsonak, politikariak eta abar), arkitektura eta dekorazioari buruzko erreportaiak eta abar. Beatriz Preciadok dio Hugh Hefnerrek maskulinitate eredu berri bat sortzen lagundu zuela, gizon ezkongabea, hiritarra, etxekoia. Familia eredu tradizionaletik aldentzen lagundu zuen honek.
- **Hugh Hefner: (1926-2017)** Playboy aldizkariaren argitaratzailea izan zen. 1953an argitaratu zuen aldizkariaren lehenengo alea, eta izugarrizko arrakasta izan zuen.
- **Max Lerner: “Washington Sex Story”, Washington Post (1950.eko hamarkada):** makartismoak pervertitua (arisku perbertitua) edota lavender scare (izu larrosa) zabaldu zuen. Max Lerner kazetariak pertsekuzio honi publikoki kritika gogorrak egin zizkion: Washington post egunkariko “Washington Sex Story” izenburuko artikulua (1950. hamarkadan).

8. gaiko definizioak

- 1938. urteko Prentsa Legea (Ramón Serrano Súñer):** Barne -azaroetako ministroa zen Serrano Súñer. Lege honek behin-behineko izaera izanik ere 1966arte egon zen indarrean. Aurretiko zentsura onartzen duen eta egunkariaren zuzendariaren izendapena hauen esku geratzen zen. Zuzendariaren erregistro ofizialean zeuden hauen izenak . Izunak jartzen zituzten.
- 1966. urteko Prentsa eta Inprenta Legea (Manuel Fraga Iribarne):** askatasun itxura ematen zuen legea izan zen (baina ez zegoen askatasunik). Zentsura debekatu arren, beste metodo batzuk erabiltzen ziren hau kontrolatzeko: ale kopuru bat administrazio aurrean jartzea adibidez. Gainera, kazetariak erregistro batean eman behar zuten izena eta muga batzuk ezarri zituzten.

-**“XXV Años de Paz” (1964):** kanpaina politikoa. desarrollismoaren narrazioen zabaltzea eta francoaren irudiaren goraipamena (edadismoa delakoa erabiliz, bere adina erabili egin zen irudi gertuago bat proiektatzeko asmoz).

-**Zeruko Argia:** 1919ko urtarrilaren lehenean, *Zeruko Argiaren* lehen zenbakia argitaratu zuten Iruñeko kaputxinoek, Damaso Intzaren zuzendaritzapean. Hilabetekari erlijiosoa zen, formatu txikikoa. 1921ean Donostian *Argia* izeneko beste aldizkari bat sortu zen, hau ere euskara hutsez eta ez hain kutsu erlijiosokoa. Urteetan euskarazko komunikabide bakarrak izanik ere, bien artean, konpetentzia baino, elkarlana zen nagusi. Damaso Intzaren beraren hitzetan: “*Argia* saltzen zuten, baina *Zeruko Argia* utzi gabe”. Hala ere, 1936ko Espainiako Gerra Zibilak eten egin zituen lehen aldiz bi aldizkarien jarduna.

-**1977. urteko Legea (Espainia):** zentsuraren bukaera ekarri zuen legea izan zen.

-**Interviú (1976):** 1976. urtean sortu zuen Antonio Alvarez Solis kazetariak. Aldizkari formula erabat arrakastatsua izan zen: emakume biluzien argazkiak eta eduki serioagoak (nahiz eta nahiko forma sentsazionalistan landuak izan). Trantsizio garaiko irudi ikoniko bat bere 16. zenbakiko azala izan zen (memoria kolektiboan grabatua geratu den irudia, askatasunaren eta demokraziarekin lotutako esanahia eman zitzaiona).